

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

Dějiny české kinematografie II.

26.9.06

PERIODIZAČNÍ MEZNÍKY

- Technologické
- Ekonomicko industriální
- Sociokulturní
- Politické
- Estetické

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1896 - 1910

- film jako nový technický vynález
- pouťová zábava + využití pro vědecké účely
- Jan Kříženecký (první filmový režisér a kameraman)
- Josef Šváb Malostranský (první filmový herec)
- Antonín Pech (první filmový producent, Kinofa - 1908)

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

od 20. let –

- specifikace filmařských profesí

LIBRETISTÉ, REŽISÉŘI, KAMERAMANI, HERCI,
ARCHITEKTI.....

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

Nástup zvuku 1930

- unifikace filmového představení – normovaná rychlost projekce (24 okének/s)
- Pařížská dohoda ohledně zvukových systémů (Western Electric a General Electric versus Tobis a Klangfilm); 1932 - 1934 kontingentizace dovozu nahrazena registračním systémem
- výroba cizojazyčných verzí (českých) filmů
- národnostní kontext - politicky motivované demonstrace proti německy mluveným filmům
- první český zvukový film: *C. a k. polní maršálek* od Karla Lamače z roku 1930; příp. dodatečně ozvučená *Tonka Šibenice* Karla Antona

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1939 – 1945

- období protektorátu
- zásadní organizační změny v rámci filmové produkce a distribuce
  - Od 1.9. 1939 přesun cenzurních kompetencí z ministerstva vnitra na **Úřad říšského protektora**
  - **Filmová zkušebna** (podle německého vzoru Filmprüfstelle)
  - Od 15.2.1941 zřídil říšský protektor česko německou veřejnoprávní korporaci **Českomoravské filmové ústředí**, členství pro všechny filmové pracovníky povinné

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1945-48

zestátnění

- 11. srpna 1945 prezidentský dekret 50/1945 – zavedení široce pojatého státního monopolu - nejradikálnější z plánovaných variant uspořádání oboru (připravovaných v ilegalitě)
- vznik **nových profesních a vzdělávacích institucí** (Československý filmový ústav, od 1946 členem FIAF – Mezinárodní organizace filmových archívů; FAMU - 1947)
- **Kinofikace** (Čechy a Morava z počtu 1418 v r.45 na 2497 kin v r.1960; Slovensko z 232 na 1023 (!) kin; celostátně z 1650 na 3520 kin)
- **Nové ekonomické dimenze** – finanční „velkorysost“ státu
- pro film tvorbu příznačný tzv. **konflikt národní** – období sebeuvědomovací, okupační tematika, f-ce filmu společenská
- **nástup barvy v českém filmu**: první český b. celovečerní film Jan Roháč z Dubé (Vladimír Borský, 1947)

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1948-56

- **nástup komunismu - XX. sjezd KSSS v únoru 1956**
- Změna institucionálního uspořádání státního dozoru
- 1946-48 **FIUS** (Filmový umělecký sbor a tzv. státní filmová dramaturgie neboli **zvl. oddělení Nezvalova V. odboru ministerstva informací**)
- V lednu 1943 FIUS rozpuštěn nahrazen **Filmovou radou** „lidového“ složení; Filmová rada v pol. 50. let zrušena
- **Byrokratizace schvalování** scénářů s následkem poklesu filmové produkce: v r. 1951 pouze 8 filmů (oproti 19 v roce 1946 a 1947 nebo cca 30 v roce 1959)
- 1953 film přechází ze správy **Ministerstva informací a osvěty** pod **Ministerstvo školství a kultury** jako rozpočtově samostatný ČSF
- **tzv. konflikt ideologický** období schémat, politická angažovanost, ideologická propaganda, orientace na současnost (pseudosoučasnost), estetický normativ
- žánrovost
- **falzifikace historie – Jiráskovská akce vyhlášená v 10. listopadu 1948**
- Nástup tzv. první a druhé generace FAMU (Krejčík, Weiss, Helge, Brynych, Kachyňa, Jasný, ad.)
- **První pol. 50. let vznik odborného časopisu Film a doba**

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1957 – 1962

- 1956 XX. sjezd KSSS - **kritika Stalinova kultu osobnosti**
- koncem dubna 1957 proběhl **sjezd Svazu spisovatelů**, kde došlo ke kritice dosavadní kulturní politiky
- 22.2.-1.3. 1959 1. festival československého filmu v **Banské Bystrici** – kritika/odsouzení filmů ze strany státních úředníků v čele s ministrem školství a kultury **Františkem Kahudou**: *Tři přání* (1958) Kadára a Klose, *Zde jsou lvi* (1958) Václava Kršky, *Škola otců* (1957) Ladislava Helgeho
- Postupné uvolňování ideologického tlaku
- nástup psychologizace postav, přetrvává společenská angažovanost filmu, společenská kritika směřovaná k podpoření morálního aspektu; nahrazování budovatelského optimismu pochybnostmi a morálními otázkami

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1963 - 69

- **všestranné kulturní uvolnění**
- nástup tzv. třetí generace FAMU – **české nová vlna**
- **film se esteticky emancipuje**, osobitá filmová řeč a poetika, individuální pojetí a vidění světa, stylizovaná provokace, zájem o fenomén hry, zájem o životní empirii
- koncept filmu-pravdy x stylizovanost tvarosloví
- fenomén autorského filmu
- žánrová diverzita
- mezinárodní ohlas
- **protikladnost a nekoordinovanost působení stranické a státní moci**
- **IV. sjezd Svazu čs. Spisovatelů** (27.-29. června 1967) – otevřený dopis film. tvůrců ministru kultury a informací Karlu Hoffmanovi ohledně zakázů realizace nových scénářů Schorma, Jireše a Juráčka + proti skandalizaci Mášova *Hotelu pro cizince*, Němcových *Mučedníků lásky* a Herzovu *Znamení raka* z r. 1966; podepsáni Forman, Chytilová, Jireš, Juráček, Máša, Menzel, Němec, Passer, Uher, Schmidt, Schorm, ad
- 1967 – 1968 faktický pád cenzury
- **Produkce okolo 30 celovečerních hraných filmů ročně**
- **17. 4. 1969 nástup Gustava Husáka** do funkce prvního tajemníka ÚVKŠČ

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

1970-76

- **normalizační film:** termínem normalizace, převzatým z dobových stranických dokumentů se obvykle rozumí celé dvacetiletí 1969-89; **obnovení ideologického konceptu**
  1. **filmy normalizačního období**, tj. všechny, které v jeho průběhu vznikly;
  2. tzv. **normalizační filmy**, které jsou poznamenány normalizační ideologií;
  3. filmy **normalizující**, které se na tomto procesu podílely aktivně.
- **Mohutné kádrové čistky** namířené proti nové vlně (Krumbachová, Němec, Juráček, Forman, Passer, Papoušek, Schorm, Chytilová)
- **Mohutná exilová vlna** (Weiss, Forman, Passer, Němec, Jasný, Radok, ad.)
- opětovný **nástup tvůrců padesátých let** – Jaroslav Mach, Otakar Vávra, Jiří Sequens, Karel Steklý (interpretace šedesátých let v duchu normalizace – *Hroch* (1973), *Za volantem nepřítel* (1974), *Tam, kde hnízdí čápi* (1975); pamflet Vojtěcha Trapla *Tobě hrana zvonit nebude* (1975))
- Filmy ilustrující dějiny komunistického hnutí: *Vítězný lid* Vojtěcha Trapla z roku 1977; *Dvacátý devátý* Antonína Kachlíka z roku 1974; Vávrova trilogie *Dny zrady* (1973) + *Sokolovo* (1975) + *Osvobození Prahy* (1976)
- Oblíbené “únikové” žánry: veselohra + kriminální filmy

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

• 1976-89

- druhá pol. sedmdesátých let – **úspěšný návrat některých režimem zavržených osobností**: Věry Chytilové, Hynka Bočana, v poč. sedmdesátých let Jaroslav Papoušek pokračováním komedie o Homolkových; společenská kritika, komunální satyra
- v pol. osmdesátých let – nástup tzv. „**negenerace**“ (v označení Pavla Melounka), spadající do období tzv. **společenské přestavby** společensko kritický postoj + orientace na mladého hrdinu a současnost, stylová nesourodost (Zdeněk Tyc, Tomáš Vorel, Irena Pavlásková, Filip Renč); filmy pro mládež / o mládeži
- Na mezinárodní scéně zůstává **český a slovenský film marginálním jevem** (oceňován především na MFF Karlovy Vary)
- Česká kinematografie vyráběla v letech 1970 – 89 cca **30 filmů ročně**, (počet slovenských okolo deseti)
- **Pokles počtu kin** z 2394 v r. 1970 na 2025 v roce 1989, kolem 50 kin vybavených na projekci 70mm filmů; podíl širokoúhlých kin se zvýšil z jedné třetiny na polovinu

PERIODIZACE ČESKÉHO FILMU

• 1990---současnost

- 15.10.1993 zrušen Benešův dekret č. 50/1945 o opatřeních v oblasti filmu; **konec státního monopolu** na film. výrobu a distribuci
- pronikání soukromého kapitálu (první hraný celovečerní film v produkci soukromé f-my Bontonu a.s. *Tankový prapor* Víta Olmera z roku 1991), **vznik produkčních společností** Space films Jiřího Ježka, BIF Jana Balzera, BUC_FILMS Jaroslava Boučka, VAC, Febio; příp. samy režiséři Jakubisko Film, Eydelle Film, Jan Němec Film, ad.
- Poslední film, na němž se finančně podílel stát byli *Černí baroni* Zdenka Sirového s premiérou 1992
- Od 1. 7. 1992 vzniká **Státní fond České republiky** pro podporu a rozvoj české kinematografie: čerpání ze dvou zdrojů – z příjmů z využití film. děl, které byly na Fond převedeny a z korunového příplatku k ceně vstupného; ročně k dispozici 60-80 mil Kč, což je při podpoře až 100 projektů ročně a produkčními náklady na celovečerní film okolo 20-30 mil Kč nedostatečná
- 1992 privatizace Filmového studia Barrandov... obávaná komercializace české filmové tvorby
- Propad produkčního objemu: 1992 – 8 filmů, 1993 – 15 filmů; mírný nárůst od pol. devadesátých let s ustálením na 15 – 20 filmech ročně
- úbytek kin, konkurence TV a video-DVD trhu
- Digitální technologie + citlivější způsob synchronizace obrazu a zvuku, snížení natáčecích nákladů, redukce film. štábu